

פרוטוקול מס' 178

מישיבת ועדה העבודה
מיום ו', י"ח בחמוז תשל"ה - 27.6.1975, שעה 8.30

נ כ ח ו:

חברי הוועדה:

מ. ורטמן - ממלא מקום היושבת-ראש
מ. אבסבי
ז. אמיר
מ. גז
ל. דיציאן
מ. דרובלס
ה. זיידל
י. יודין
מ. כהן
ח. שמעוני

מוזמנים:

צ. חירוש - רשות פיננסי ושיקום, משרד השכון
ב. גרוס - רשות פיננסי ושיקום, משרד השכון

מ"מ מזכיר הוועדה: א. ברזני

רשמה: א. עצמון

סדר היום: הצעה לסדר היום של חה"כ ח. שמעוני בדבר הפעלת חוק פיננסי ובינורי
אזורי שיקום.

-690-

(נא לקבל ק"מ 13.7.75)

היו"ר מ. ורטמן:

אני פותח את הישיבה.

הצעה לסדר היום בדבר הפעלת חוק פינוי ובינוי אזורי שקום

יש לנו תקלה קטנה. הוזמנו לישיבה זו אנשי חיפה העוסקים בנושא של פינוי ובינוי אזורי שקום בעיריית חיפה שקמונה. באדמיניסטרציה לא מקובל שיהיה חלל ריק והחבר שזה כלל שלא מוכר להיות כך והחבר שיש חלל ריק. האיש שממונה על שקמונה, חברת מועצת חיפה, בחופשה. מנכ"ל של שקמונה בחו"ל. לגבי הסגן איננו יודעים מה איתו. כלומר, לא היה איש בעל סמכות שיכול להופיע בפני הוועדה ולמסור נתונים. יש להצטרף על כך. אני מקווה שנזכה לשמוע את נציגי שקמונה באחת הישיבות הקרובות כדי להחרשם מה עושים בתחום הזה בחיפה. נדמה לי שבחיפה עושים פעולות, אולי לא בא לידי ביטוי בעתונות אבל עד כמה שאני יודע משחדלים וישנה חנועה כל הזמן של משפחות מהאזורים שמיועדים לפינוי אל אזורים חדשים.

כמו-כן נשמע את היועץ המשפטי של הרשות על דמותו של החוק הקיים ומהן המחשבות לגבי חקיקה בעתיד וליישום אותם הפרקים, וכל מה שייאמר ע"י היועץ המשפטי, בלי לפגוע בזכויות, כי ועדת שרים לענייני חקיקה עוד לא אישרה. כמוכן האחריות היא על הממשלה ואין כל ענין שתהיה סתירה.

ה. זינדל:

ראשית כל אני חושב ששקמונה זו לא חברה שעומדת בפני עצמה היא חברה משותפת ממלכתית-עירונית. עלינו להסב תשומת לב משרד השיכון ושל העירייה על החקלה. כי אם הם לא באים לישיבה שמוזמנת ע"י הכנסת זה אומר שהחברה איננה פעילה ויש חלל ריק ואי אפשר לעבור לסדר היום. אם המנהל לא נמצא והסגן לא נמצא זה אומר שהחברה לא קיימת זה מוכיח שלא הכל סביר. ראשית - יש למחות על כך. שנית - להפנות תשומת לב משרד השיכון ושל העירייה על החקלה הזאת שאין היום מי שינהל את שקמונה.

מ. דרובלס:

גם אני מצטרף על כך שנציג שקמונה לא הופיע בפני הוועדה כדי שלא יחקבל רושם מוטעה שהיושב-ראש אמר שהדברים שם נעשים. אינני יודע למה לא הופיע. לי ידוע שישנן שם בעיות של פינוי ובינוי באזורי שיקום בחיפה. אנחנו מכירים שכונות מסוימות כמו ואדי סליב ושכונות אחרות והיו הצעות לסדר היום בכנסת בקשר לחיפה.

על כל פנים אנחנו צריכים להביע את צערנו על כך שאנשים שמוזמנים לוועדה בכנסת שאפילו לא מתנצלים מראש על-מנת שאפשר לשריין את סדר היום ליום אחר. יחד עם זאת אנחנו מבקשים שיופיעו בהקדם, לאחר שהופיעו נציגי ירושלים ונציגי חל-אביב, כדי שהחמונה חיה יותר ברורה.

צ. חירוש:

התקבל הרושם שבשקמונה יש חלל ריק. אנחנו ישבנו בדיונים לפני שני חב"י הנהלה והעבודה מחנהלה כסדרה. יחד עם זאת יש בעיות בחיפה יותר קלות מאשר בשתי הערים האחרות. אני רוצה להעיר שהחברה מחנהלה כסדרה ע"י אנשי הנהלה.

היו"ר מ. ורטמן:

אני לא אמרתי שהמשרד סגור. יש שם מנהל חשבונות יש גם סגן למנהל שנמצא במקום. אני גם לא טענתי שאין בעיות בחיפה. אני רוצה להוסיף שהטענה היתה שההזמנה הגיעה קצת באיחור ולא יכלו למצוא את האנשים המתאימים כדי שהחמונה תהיה ברורה. הם מעדיפים שהמשלחת שחופיע בפני הכנסת תהיה יותר רחבה וחהיה יותר בעלת סמכויות כדי שתמסור אינפורמציה מקורה ראשון וכדי שחוכל לשאח באחריות על ההערות שיושמעו כאן.

אין לנו ברירה אלא לקבל זאת כעובדה והם יוזמנו לאחת הישיבות הקרובות שלנו כדי להשלים את הנושא בתחום זה בארץ. לפני שנשמע את הסקירה של היועץ המשפטי של הרשות אני רוצה להעלות נושא שהסעיר לאחרונה את הארץ. לדעתי, הנושא הזה עדיין אקטואלי ועוד לא ירד מסדר היום וזה השבחה הצי המסחרי ע"י איש אחד. וונדאליזם כזה עוד לא היה במדינת ישראל.

היו"ר מ. ורטמן:

היינו עדים בשנתיים האחרונות לכל מיני הפרות
אם לגבי מקום עבודה אחד או לגבי כמה מקומות או
המקרה של קצ"א שהיה מזעזע אבל דבר כזה שאיש אחד, ורק בגלל זה שיש לו חותמת
ביד, יכול להוציא אניות ולהשביח צי? - עם כל ההסחדרות החזקה ועם כל המשטר
הדמוקרטי לדעתי במקרה כזה היו צריכים להתעלות ולא לעבור לסדר היום. קודם כל
לא הודיעו על השביחה כשם שהיה צריך להודיע שבועיים מראש. שנית - אסור להשביח
צי בתו"ל אך ורק בלב ים. שלישית - אסור בכלל להשביח צי.

אנחנו כאן קבלנו חיקון לחוק סכסוכי עבודה שאין
להשביח תוך תקופת הסכסוך העבודה ואסור לעשות שביחה לקראת הסכסוך עבודה ללא אישור
ההסחדרות בין מקומות העבודה והים. אני חושב שיש לברך את ההסחדרות על כך שהיא
החליטה להשעות את משה לוי מתפקידו כמזכיר הסיפונאים. אני רק רוצה לקוות
שההסחדרות לא תחפחה כפי שזה מקובל כאשר הכל חוזר למקומו. אז חוזרים עם הפרה
השחוטת.

נכונים לנו ימים קשים בצי המסחרי ובתעופה
האזרחית בקשר לרפורמה. הממשלה הצטרך לתת דעתה כדי לא לפגוע באנשים ולהבטיח
ששכרם לא ירד. ועל זה חושבים ואין כוונה להקטין את ההכנסה הפנויה - ואפשר
והיאבק על כך - אפילו העחונאים נאבקים. זכותם של עובדים להיאבק ובמשטר דמוקרטי
מוותר להיאבק אבל יש גבול למאבקים. ברגע מסויים צריך לקבל הכרעה. אני חושב
שועדת העבודה עסקה בנושא הזה לא פעם. אם אינני טועה חה"כ זיידל הגיש הצעה
לסדר היום בעניין זה והכנסת דנה בנושא של הפרעה בצי המסחרי. אנחנו נאמר שאנחנו
זועזענו מצורת המאבק וההפקרות ומגרימת הנזק הכספי העצום לצי הסוחר ולמדינת
ישראל, ולהשמצת שמה של מדינת ישראל בעיני העולם.

נדמה לי שלא היה מקרה בחקופת האחרונה, מקרה
כזה בעולם כפי שזה נעשה עכשיו. חייבים להחריע בפני ההסחדרות ובפני כל הגורמים
שעוסקים בכך. יש לאחוז בעוד מועד באמצעים כדי שמאבקים לגטימיים של איגודים
מקצועיים לא ייהפכו לבריונות אלימה. בין מה שנקרא חילוקי דיעות לבין בריונות
אלימה המרחק צר מאד.

ה. זיידל:

אני מזדהה עם דברי היושב-ראש. אני רואה בזה
תקדים חשוב מאד שהיושב-ראש מביא הודעה בנושא
שעורר תשומת לב של כל הציבור הישראלי. אני הייתי רוצה להוסיף שני דברים:-

(א) הליקוי אינו אך ורק שמר מ. לוי הכריז שביחה
ללא הסכמה של 2 עמיתיו אלא גם אם שניהם היו מסכימים כדי שהשביחה חתיה תוקפת
ישנה פרוצדורה מסוימת ולא מקיימים את החוק משנת 1972.

(ב) ההודעות שלו גם ברדיו וגם בטלוויזיה היו
מלוות דברי בלע על המדינה, המנהיגים, ההסחדרות - זה דבר חמור ביותר להכריז
שביחה בגלל זה שרוצים להחליף זקנים.

(ג) הכנסת העבירה את ההצעה לסדר היום בעניין
קצ"א לועדת העבודה. העניין הזה הושעה. אני מבקש מיושב-ראש הוועדה לקיים את
הדיון בהקדם כי הנושא של קצ"א יש לו השלכה על נושאים אחרים. ודוקא בעת הדיון
שיש לנו על ועדת בן-שחר יש חשיבות רבה לקיים את הדיון בהקדם.

י. יודין:

אינני חושב שיושב-ראש הוועדה היה צריך ליטול
יוזמה שאינה בדרך של פרוצדורה מקובלת להיכנס
לעניין. יש לי יחס לעניין ואינני רוצה להיכנס לויכוח על תוכן הדברים. אני בכלל
שולל דיונים בכנסת ביחסי עבודה וכפרט לא בדרך פרלמנטרית כפי שמקובל. לא היתה
הצעה לסדר היום של הכנסת. אם הוזכר כאן תקדים אני שולל אותו.

שנית - הנושא יותר מדי רציני כדי לדבר עליו על
רגל אחת. אם מישהו רוצה לדון במצב של הימאות וזה נמצא בסדר היום זה יגיע
בדרך המקובלת.

ז. אמיר:

התפלאהי לשמוע על מה שקרת בצי המסחרי. אני עקרונית מחנגד להפוך את הכנסת לבמה של איגוד מקצועי. זו הפעם הראשונה שהגיעה הצעה לסדר היום בענין איגוד הדיורגים. רצייתי פעם אחת כשיזדמן בידי לומר בכנסת מה אני חושב על המאבק הלגטימי בארץ. אבל מכיון שהשביחה הסתיימה אינני יודע אם יש טעם להעלות את הנושא לסדר היום. אני מנצל את התקדים ואומר שאם יושב-ראש הוועדה אומר כל הכבוד למועצת איגוד הימאים שנחנה הוראה חד משמעית לאחד המזכירים לשוב לעבודה תקינה, אני חושב שוועדת העבודה צריכה לברך יוזמות כאלה כפי שצפוי אביטל מזכיר האיגוד של הדרוגים. אני מציע לא להיכנס היום לנושא כי הוא רחב ויש מה לומר. אם יש צורך, אולי ע"י שיחוף של כמה חברים להציע הצעה לסדר היום לקיים דיון במליאת הכנסת על מכלול יחסי העבודה בארץ - מוטב כך. כי אנחנו בנושא הזה פועלים על חבל דק ואוי לנו אם נקרע אותו.

מ. גז:

אני מתפלא על דברי חברי-הכנסת יודין ואמיר. זו הכנסת וועדותיה, והכנסת איננה בת חורגת של ההסתדרות. הכנסת רשאית לדבר על כל נושא שקורה במדינת ישראל ומחוצה לה אם זה שייך למדינת ישראל.

חוץ מזה צדק היושב-ראש שהעלה את הנושא וזה נושא שאף פעם לא ירד. בוועדת העבודה של הכנסת ישבנו עם לוי ועם אנשי המפנות זה לא נושא חדש ששייך למישהו אחר. זה דבר שזועזע את כל המדינה - האם צריכים לחכות עד שמישהו בכנסת יעלה הצעה לסדר היום ואז אנחנו רשאים לדבר פה? - הכנסת רשאית לדבר על כל הדברים השייכים למדינת ישראל. אני חושבת שהיה מקום שהיושב-ראש העלה את הדיון פה, זהו המקום וזו הרשות.

ז. אמיר:

לכנסת אין שנייים לטפל בעניינים כאלה.

מ. כהן:

אני מצטער שאחרתי. אני מבקש שנוודע לחברת שקמונה אל מחאחנו הנמרצת לאי הופצתם כאן.

מ. דרובלס:

אני רוצה לברך את היושב-ראש על שהעלה את הנושא. דומני שוועדת העבודה חייבת להגיד את דעתה בענין השביחה הפרועה אשר הוכרזה ע"י איש אחד בודד. לא יחכן שיקרו דברים כאלה במדינת חוק. לא יחכן שיקום איש אחד בבוקר ויחליט להשבת את כל הצי. ופה דומני אולי יגיע הזמן שגם סיעת המערך תחיל לחשוב על מעגן שאולי כוונת חוכה יכולה להיות הפחרון לכך.

היו"ר מ. ורסמן:

בענין בוחרת חוכה יש לי דיעה וזה לא יעזוה. אבל ההפקרות הזאת איננה יכולה להימשך.

מ. דרובלס:

בבוחרות חוכה דברים כאלה היה אפשר למנוע וכל אחד היה יכול לבוא על סיפוקו, גם העובדים וגם לוי שהושעה בינתיים ואינני יודע כמה זמן.

אני שוב מברך את היושב-ראש שהעלה את הנושא הזה. אנו חייבים לתח דעתנו על כך ולא יחכן שחיה אפשרות כזאת כי מסכסוך כזה ילמדו איגודים אחרים.

נוסף לכך - הציבור התבשר על איזה מן ילד פלא חדש שקוראים לו חב"ש או ועדת בן-שחר. קראתי אתמול בעתון שהטייסים ממקשים להתקבל באחת מוועדות הכנסת כדי להסביר את עמדתם. אם לא נטפל בדברים כאלה היום אנחנו נגרום להשבתות. ברגע שיש גופים שיש להם מה להגיד מדוע אי אפשר לשבת איחם? בנוסף לכך התבשרנו שהרפורמה תחיל ב-1.7 והציבור איננו יודע איך לאכול את זה. חלק גדול מהציבור לא שקט מהדברים האלה - מה היה קורה לוא היינו בודקים את הדברים האלה ובינתיים היינו משעים את התכנית לעוד 6 חודשים? - כי יחכן מאד שאילו הייתה יותר הסברה והבהרות היינו יכולים להגיע להסדרים עם אותם ימאים.

א. אבטבי:

אני סבור שהכנסת וגם היושב-ראש ושאינם בהחלט לדון בכל נושא כי הכנסת היא ריבונית ורשאית לדון בכל נושא אם זה בתחום עבודה ואם בתחום איגוד מקצועי - וטוב שהיושב-ראש הביא אח זה. אם גם לא נגיע לדיון בעניין זה אולי נצא בקריאה מסויימת. הייתי אומר שאי אפשר שועדת העבודה לא תגיד שהשביחה חמורה מאד. אנחנו הגענו למצב שבו אדם יחיד יכול לגרום לנזק גדול. יחד עם זאת ברגע שההסדרות השעחה אותו היא הייתה גורם מחנך ויישר כוחה.

לכן אני מציע שהועדת העבודה תצא בקריאה שאומרת שטוב שהחליטה המועצה כפי שהחליטה. אני הגשתי הצעה לסדר היום ואני שוקל את ביטולה.

ח. שמעוני:

אני בעד חופש ובדרך כלל מן החבונה שהיושב-ראש יעקוב אחר דברים אקטואליים. אבל אני חושב שנושא של איגוד מקצועי, מה גם שיש לו דינמיקה משלו, פחות או יותר מצא את פתרונו, הוא בעל בימד אחר ומכיון שיש במדינה גוף שנקרא הסדרות. לפי דעתי, כל נסיון שלנו לטבול בים הגדול, לא יוסיף דבר. מה גם שאין ענין ליושב-ראש שהסדרות תראה כזה כהשגח גבול. אני לא אומר שהכנסת אינה צריכה לטפל אבל להקדים את המאוחר למוקדם? - על כל פנים בלי דיון רציני אין מקום.

אני מסכים בדבר אתנו עם חה"כ דרובלס וזה בענין הרפורמה של בן-שחר. עוד יהיו לנו הרבה ספיקים מהם טובים ומהם לא טובים.

בענין בוררות חובה - דוקא ההסדרות הוכיחה שאין צורך בדבר הזה. כאשר כפו את זה כחובה זה לא הלך. יחד עם זאת בטיפול של ההסדרות כאשר האיגוד המקצועי לקח על עצמו את הטיפול אני סבור שלא נצא לא בגיננויים ולא בחשבחות.

י. יודין:

מכיון שהחוקר ויכוח אולי כדאי להבהיר מספר דברים. אני לא רוצה לדבר על שביחת הימאים כי אני ישבתי בישיבה אחמול ומכיר את הבעיה וזה לא יסתיים עם ועדת בן-שחר מכיון שזה לא התחיל עם ועדת בן-שחר. בים יש בעיות וצריך לחקור את התחום הזה באותם שטחים שהם מעבר ליחסי עבודה רגילים ושגרתיים. אם פעם תרצה ועדת העבודה לקיים דיון יסודי, לא סכסוך עבודה זה או אחר, אלא על מצבו של הענף - אני אברך על זה.

שנית - לי יש עמדה עקרונית שהכנסת צריכה להימנע ממסוכי עבודה. אבל גם חברי כנסת שחושבים אחרת חייבים להיות מעוניינים שכל דיון בוועדה ייעשה לפי הפרוצדורה המקובלת. במקרה חה"כ דרובלס מסכים עם כוון דבריו של היושב-ראש. אני יכול להציג בהודמנות הקרובה בנושא אחר כאשר יושב-ראש הוועדה יופיע בהודעה שתירשם צפירוטוקול, אני לא בטוח שחה"כ דרובלס יהיה מאושר וחקום ותשאל: באיזו זכות הודיע היושב-ראש הודעה כזאת?

אני יכול במקרה קונקרטי להסכים עם היושב-ראש או לשלול את דעתו, אבל מבחינה פרוצדורלית אין הודעות בלי דיון, בפרט בעניינים רציניים.

ל. דיציאן:

אני רואה את הבעיה הרבה יותר עמוקה, כמו שמתבטא בשביחת הימאים. אנחנו נמצאים במצב שעד שנת 1974 החברנו כירידה חלולה בהפסד ימי עבודה ע"י שביחות והשבחות. כבר ברבע הראשון של 1975 הייתה בחזרה עלייה חלולה ואני משוכנע, לאור הדיווחים, שברבע השני של שנת 1975 נגיע למצב שהוא יותר גבוה בסכסוכי עבודה ובפסקציות, כפי שהדבר התבטא בשנת 1973.

יש עוד נקודה שהיא הרבה יותר עמוקה, למעשה, אנחנו עומדים מעל ומעבר באמצעים של כתי-דין לעבודה ובאמצעים של איסור שביחות ושל בוררות חובה. אין חברה דמוקרטית מגנה על עצמה נגד משיגי גבול. גם לגבי לחם אפשר להשביח את העבודה וזה יכול להשפיע בצורה חמורה ביותר.

ל. דיציאון:

אני מסכים שאולי לא בכל סכסוך עבודה וועדה
העבודה צריכה לתח אח דעתה אבל על הענין העקרוני
של הגנת החברה הדמוקרטית נגד משיגי גבול ונגד אנשים שהם למעשה יכולים לשחק
אח כל החיים, נגד קבוצות לחץ כאלה שיכולות לפעול לפעמים מצומצמות, קבוצה קטנה
של פועלים נגד העובדים, נגד הציבור הרחב של העובדים - על זה ועדת העבודה
צריכה לקיים דיון והיון מקיף ולהוציא מסקנות מהדיון הזה.

היו"ר מ. ורטמן:

אינני מציע שאנחנו נקיים דיון - יש גם אפשרות
כזאת - זה מקובל גם בוועדת העבודה, כפי שזה
מקובל בוועדות אחרות שחבר-כנסת מעלה נושא בדרך מקובלת ופוחחים בדיון. אין
כל אפשרות להגיש מסקנות לכנסת אבל לפעמים נוח יותר לעשות את זה מהר ולמצוא
פתרון מאשר לעבור דרך הכנסת.

שניה - אני לא צריך להוציא תעודת זהות ולהראות
לחברי-הכנסת אמיר ושמעוני מהו יחסי להסתדרות ומהו יחסי למאבק המקצועי. אני
חושב שלא שניתני אח דעתי שסכסוכי עבודה לא יבואו על פתגמם ע"י בוררות חובה,
לא בגלל שזה לא נוח לנו אלא בגלל זה שבמדינות שיש שם חוק בוררות חובה יש שם
שביחות. למשל, בניו-זילנד יש חוק בוררות חובה ושם ישנן שביחות יותר מאשר
במקומות שאין חוק בוררות חובה. אני לא אומר שצריך להשאיר את המצב כפי שהוא.
יש אלף ואחד גורמים ובחוכם גם הגורם האנושי - אנחנו שונים מכל העמים. בארה"ב
אפשר לשבות ולהשביח נמלים במשך 3 חודשים, זה לגטימי. אבל ברגע שהוחמים על
הסכם לשנתיים או במשך שנתיים אין שם זעזועים, אפילו אם הפועלים מקבלים שכר
ב-30% פחות. אצלנו מעולם לא מסכמים ומעולם לא גומרים הסכם עבודה אלא רק חותמים
על ההסכם ואומרים שנארו עוד 30 סעיפים ואח הסעיפים האלה נעלה בכוא העת. ובחוזר
הבא, אם זה כעבור שנתיים יש לנו עוד תביעות שנארו מהשנתיים הקודמות.

שלישית - יש לנו חוקים כפי בוררות חובה שאין
להם שיניים. אני מאד מודאג שההפקרות פה ובמקום אחר ידחוף לדברים אפילו לא
רציונליים של המחוקקים. מקרים כאלה יחזקו את הטענות שהעלה הה"כ דרובלס לגבי
בוררות חובה כי יחשבו שזה המוצא ואולי זה יעזור. או שיציעו להכניס סעיף של
מאסר - שאנחנו מתנגדים לו בחקיקה והוצאנו כל אפשרות של מאסר כתוצאה מסכסוכי
עבודה. אני גם אומר לגבי אלה שמתנגדים סכסוכי עבודה ומאבק מקצועי יועלו
בכנסת, גם כאשר הנשיאות מאשרת שביחה שפרצה באישיה ההסתדרות - גם אני מתנגד.
מאבק מקצועי - כן. דמוקרטיה - כן. הפקרות - לא. כאשר יש הפקרות זה נוגע גם
לנו. הפקרות זה כאשר נעשה בניגוד להסתדרות וכאשר ההסתדרות לא אישרה את זה.
ואם יש לנו אפשרות לשבח את ההסתדרות שנקטה בעמדה ועשתה מה שעשתה, אני רק
הבעתי משאלה שלא תחזיר אותו לעבודה, וכן ציינתי לשבת את שני החברים שעמדו
בתוקף נגדו ואח מועצה הדירוגים שעמדו מפי שעמדו. מאחר ואני יודע שזה הופסק
וטרם נגמר, ואני גם יודע שיהיו מאבקים של התעופה האזרחית - שיאבקו, איננו
נגד זה - אבל לא בדרך של שיחוק החיים האזרחיים, הכלכליים במדינת ישראל. מוטב
שנשמע את דעתם. שידעו שאנחנו מודעים לתופעה הזאת שכל מאבק חייב להסתיים בדרך
דמוקרטית ולא בואנדליזם ולא בפורענות. אני מקווה שהחבונה תגבר על ההגישות ועל
הנפוליוניזם של מספר מנהיגים קטן.

ה. זיידל:

שזה לא יהיה דוקא מכורן הכל על איש אחד אלא זה
צריך להיות מכורן נגד השכיחה עצמה.

היו"ר מ. ורטמן:

האיש זה רק פועל יוצא של ואנדאליזם.

ל. דיציאון:

הייתי רוצה שיירשם שבקשתי שיחקיים דיון בוועדת
העבודה על הבעיה הזאת של הגנת חיים של חברה
דמוקרטית נגד חופעה מסוג זה שיכולה להיות גם מסקטור של פועלים.

היו"ר מ. ורטמן:

יש הצעה לסדר היום של הה"כ זיידל בקשר לנושא
הזה. אני מקווה שכאשר זה יגיע לוועדה נספל בזה.

אנחנו היום לא מקיימים דיון על שקמונה אלא נשמע
אח היועץ המשפטי על חוקי הבינוי ונשמע מהן ההצעות שהממשלה עומדת להציע ואין
היא מתכוונת ליישם זאת הלכה למעשה.

ב. גרסא:

אני מבין שהיום יתקיים דיון בלתי פורמלי ובלתי מחייב שבו נחבקשנו להביא בפניכם את עיקרי הצעת החזכיר של החיקונים המאז מגבלים אשר משרד השיכון והרשות מציעים בחוק. אמנם יש הנחה שכל אזהר יודע את החוק וחבר-כנסת כל שכן אבל כדי שתבינו ברורות את מה שאני עומד להסביר את עיקרי ההצעה מוטב שאדבר קודם על מכנה החוק.

החוק מקים רשות לבינוי ופינוי - הרשות הזאת היא רשות שתפקידה אך ורק ליזום ולתכנן בנויים ושיקומם של אזרחים. מאידך הביצוע כפי שהכנסת חוקקה, מסור כולו בידי המשרדים הנוגעים בזכר. כמו: מקרקעין, שיין למינהל מקרקעי ישראל; חכנון למשרד הפנים; בינוי למשרד השיכון. וזאת בניגוד לחפיסה ששרה קודם בקרב אנשים שעסקו בהולדת הצעת החוק שחשבו שצריך למסור לרשות גם את סמכות הביצוע. הכנסת לא קבלה את החפיסה הזאת. כך שיש לראות את החיקונים שאנחנו מציעים על רקע העניין היסודי הזה.

ברשות הזאת מיוצגים כל משרדי הממשלה הנוגעים בדבר, היא כוללת 20 איש והיו"ר שלה הוא שר השיכון או נציגו. חברים בה נציגי משרד הבריאות, משרד האוצר, בטחון, עבודה, פנים, תחבורה, מינהל מקרקעי ישראל וגם נציגי ציבור. כאשר הרשות הזאת רוצה להכריז על איזור שיקום היא חייבת לבדוק את העניין, לעשות סקר ואז מפרסמת הכרזה מוקדמת שיש בדעתה להכריז על האיזור הזה כאזור שיקום ולאחר מכן באים נציגי האזרחים ואומרים את דבריהם, חוץ 9 חודשים. לבסוף אפשר לעשות אחד מן השניים: או לבטל את ההודעה המוקדמת, שזה באישורה של הממשלה, שהאזור הוא אזור שיקום. גם הודעה מוקדמת טעונה אישור הממשלה כי חפיסת החוק היא שכאשר ניתנת הודעה מוקדמת אנשים מנסים לסחוט זכויות. אלו אנשים שאינם מבינים שהחוק בא להיטיב עמהם וחושבים כאילו באים לגרשם. מיד אחרי זה יש איסור עסקאות - וזה טעון אישור הרשות. אלא אם כן המקרקעין נמצא במקום שמיועד לכביש. זו החפיסה העיקרית של החוק.

עתה הייתי רוצה לעבור למספר הצעות אשר נראות לי כחשובות ורצוי שאחם תעמדו על כך בשלב זה של הדברים.

הואיל והרשות איננה גוף מבצע הרי מטבע הדברים היא רוצה לשחף גופים קיימים, לרבות חברות ממשלתיות ועירוניות אשר פועלות כבר בערים ובתוכן אותה חברה שהוזכרה כאן "שקמונה", כדי לשחף וגם לאצול מסמכיותיה.

החיקון הראשון הוא שהרשות תהיה מוסמכת לא רק להקים גופים נפרדים בעצמה אלא גם להצטרף לגופים משפטיים קיימים ולהשתתף בהקמתם ולאצול מסמכיותיה. הסמכיות כאן הן סמכיות תכנון, הסכמים וכיו"ב. עלי להדגיש שההצטרפות הזאת גם היא תהיה טעונה אישור הממשלה.

נקודה שניה שהרשות פועלת בעיקר באמצעות וועדות. לפי החוק הוועדות הללו הן וועדות של חברי הרשות והנסיון הורה שיש לצרף לוועדות אלה גם אנשי מקצוע, אנשי חכנון, אנשי כלכלה וכן אנשים שעסקו בבינוי וכיו"ב. מה גם שיש לכל חבר של וועדה הרשות להסתייג מהחלטות הוועדה ואז יש להביא את העניין למליאת הרשות. מכאן בא משמעותו של החיקון השני. הכוונה היתה אז לא לעשות דברים יותר מדי מהר אלא צריך להזהר שלא לפגוע - זו הייתה מדיניות החוק. משום כך נעשה חוק כדי שאפשר פעם לחקן אותו. יכול להיות שהגישה צריכה להיות אחרת.

ה. זיידל:

לגבי ההחלטה של הכנסת בעניין ההרכבים - למי מותר לשבח בדירקטוריון - האם זה חל על חברות משותפות?

ב. גרסא:

ב. הבינותי שהחוק דן בחברות ממשלתיות כהגדרתן בחוק ולא על רשויות. אינני מכיר את הדיון שהיה בכנסת ואני לא נמצא להשיב על השאלה הזאת. אם זה על חברות משותפות השאלה אם זה יהיה כלול בחוק אותה הגדרה - ואינני יודע איזה הגדרה החקבלה לגבי חברות משותפות?

ה. זיידל:

כי מדובר על חברות משותפות בין הממשלה לבין העירייה, אז במקרה כזה החוק שהחקבל בכנסת חל.

ב. גרוס:

חיקון מס' 3 הוא חיקון חשוב עפ"י חוות דעת שלי.

מ. כהן:

כאשר הצעת לכלול אנשי מקצוע האם האדריכלים של משרד הפנים הם לא אנשי מקצוע?

ב. גרוס:

הם חמיד חברי הוועדה ואי אפשר להפעיל חכניה בינוי בפורום של 20 איש. צריכה להיות וועדה מצומצמת. חוץ מזה רצוי לצרף איש מהמקום שמכיר את השכונה והוא יכול להיות גוף מקשר בינינו לבין החושבים.

החיקון השלישי שהוא חשוב מאד והעלה אותה היועץ הממשלתי לממשלה דאז שאין סמכות להפקיע קרקע לצורכי חכנון ומסירתו לגוף מיישב. הענין התעורר באחת הערים. ישנם אנשים שנמצאים במקום ומחנודים לכך או יחידת קרקע שנמצאת בשטח ואין יודעים מי הבעלים ולא יכולים לפנות אליהם - זה מפריע לחכנון ולאחר מכן לבינוי. לכן מוצע שתהיה סמכות במקרה כזה להפקיע והצורך הציבורי האמור כאן יכול אח אחר ענין של הפקעה לצורך בינוי כאשר אי אפשר לקנות את זה. המחוקק הגדיל את הצורך הציבורי שהוא הצורך להפקיע לאו דוקא משום צרכי חכנון אלא למשל אם צריך לנקות את השטח, כדי שנוכל להתחיל לחכנון מבלי שיוודעים אם זה כביש או לא. כלומר, צריך את כל השטח כדי שנוכל להתחיל. זו הנקודה והיא נקודה משפטית.

י. יודין:

יש חכניה סיטי בח"א ובחלק מהאדמות גרו אנשים ובחלקות שלהם באה רשות ממלכתית ומחכוננת להפקיע ומחכוננת לפתח את האזור והיא מוסרת חלק מהקרקעות לבעלי משרדים וכו' ומבנים אלה ישרתו את בעלי הקרקעות. כלומר, המטרה לאו דוקא בינוי והמטרה לא ממלכתית במישרין אלא בעקיפין משרתת צרכי פיתוח - האם לגבי מקרה כזה החוק אומר משהו?

ב. גרוס:

יש מי שחושב כך וגם לפי החוק מותר להפקיע לצרכי חכנון - ואמנם כך יעץ היועץ המשפטי לממשלה דאז בענין חכניה "ל". יש בצפון ח"א שטח גדול כ-1065 דונם הנמצא בידיהם של 1,500 בעלים. כל נסיון לחכנון את השטח הזה מוכרח להתנפץ אל סלע בגלל ההתנגדות של האנשים. העירייה והממשלה לא מצאו אפשרות של פתרון אחר אלא להפקיע את כל השטח. כדי שאפשר יהיה לפתח את השטח הזה מצאו את הצורך הציבורי.

ל. דיציאן:

בשנת 1949 אני ייעצתי אז ליועץ המשפטי מר שפירא להפקיע 4,500 דונם בבח-ים שהיו בסכסוך קרקעות 35 שנה. רזאח על-מנת לאפשר את פיתוח השטח הפקיעו את השטח והיום עומדת שם עיר. זה הופקע לפי הצורך הציבורי למטרה בינוי שכונה ועיר חדשה. אני חושב שצרכי ציבור בצורה כזאת גם היום אפשר להפקיע. באופן עקרוני זה ניתן בהחלט להיעשות.

ח. שמעוני:

אני לא מבין מדוע צריך סעיף מיוחד לענין זה כאשר ישנו סעיף 32?

ב. גרוס:

כי ההפקעה נעשית עפ"י סעיף 34 לחוק; גם הפקעה לצורך ציבורי. היועץ המשפטי לממשלה ייעץ שבמקרה כזה לפי חוק פינוי ובינוי אי אפשר להפקיע שטח כללי לצרכי חכנון. על כן הצענו להבהיר את הנושא הזה.

ח. שמעוני:

עפ"י החוק הרשוח צריכה להכין חכניה לפני פרסומו. כלומר, היא לא יכולה להכריז לפני שהיא יודעת. איפוא יעבור כביש - כך נאמר בסעיף 25.

צ. חירוש:

או אחרי שהוכרז שזה אזור שיקום.

ח. שמעוני:

זאת אומרת שערך לפני ההפקעה היא צריכה לדעת את החכניה שלה והיא יכולה לדעת איפוא יעבור כביש ואיפוא יהיה הגן. כלומר, את השטח הנחון היא יודעת. ברגע שהיא הכריזה הכרזה מוקדמת היא יודעת את הנכסים שיש שם ואת הדרכים שיש שם.

צ. תירוש:
 החקיקה מאפשרת הפקעה גם בלי החיקון הזה. אנחנו מביאים את החיקון הזה כדי להחיש את התהליכים. לאור מקרה שהיה, לאחר שהכניות היו מאושרות פנינו ובקשנו שיפקיעו את השטח כדי למסור אותו לגוף אחר ואז היועץ המשפטי אמר לנו שלפי הניסוח של החוק הדבר הוא בלתי אפשרי. הוא אמר שכחוב שאנחנו יכולים להמליץ על הפקעה רק לטובת המדינה. הוא ייעץ לנו לפרש מה זה כדי לאפשר הפקעה בחליף יותר מזורז.

ה. שמעוני:
 אם מדובר על דרכים ומקומות ציבוריים, בין כה וכה הם עוברים לרשות המדינה. אז מה זה משנה אם המדינה מפקיעה או באמצעות חברה שמבצעה? עכשיו אני מגין שזה על כל המחמם.

ב. גרוס:
 להפקיע את כל המחמם ואחרי כן לוקחים. חלק מהמחמם ומוסרים אותו לחברה כדי שחכנון. אז בא בעל הקרקע שהפקיעו לו לצורך ציבורי ויגיד מסרת זאת לחברה פלוגית שבנתה שם.

היו"ר מ. ורסמן:
 היועץ המשפטי לממשלה הגיע למסקנה שיש להוסיף תוספת כדי להבטיח את הכיצוע לטובת העניין.

ה. שמעוני:
 אני עדיין לא בטוח. לתח את זה לחברה פרטית? - אני בהחלט חושב שזה נישול.

ב. גרוס:
 בקשר לעניין ההפקעה - הפיצויים יוצמדו באותה צורה של הצמדה שקיימת בכל מקום אחר. זה בא לפי הצעה של משרד המשפטים מכיון שעל פי החוק משלמים פיצויים כפי שהאחר היה שווה ביום ההפקעה. מאחר והכסף אינו שומר על הערך שלו באה ההצעה הזאת שההצמדה כאן תהיה דומה להצמדה שקיימת בכל מקום אחר.

דבר נוסף - הרשות משתדלת לפעול בהסכם עם האנשים. וישנם אנשים רבים שרוצים להשתקם ובאים לידי הסכם עם הרשות. ומה שאפשר למסור בשכירות או בדמי מפתח משתדלים להגיע להסכם. והנה עומד לרועץ לנו חוק דמי המפתח. ובעל הבית יש לו 4 ברירות והעניין הזה נמשך ללא סוף. הרשות רוצה לקבל את הדירה הזאת כדי שתוכל לשפץ אותה ולהכניס משפחה שאין בה כל כך הרבה נפשות. מאידך לקחת את המשפחה הגדולה ולהעביר אותה לדירה יחד גדולה. הכוונה היא שהרשות, במקרה כזה, חיהפך באותם החנאים לדייר במקום הדייר הקודם. בעל הבית יקבל את הכסף המגיע לו, אלא שלא תהיה לו הזכות להתנגד לדייר או לקבל את זה לדייר, משום שאז זה הליך משפטי בבית דין לשכירות - וזה עניין לשנים.

מ. כהן:
 אני רוצה להתייחס לסעיף ההפקעה - פקודת הפקעת קרקעות משנת 1943 נוחנת אפשרות לשר האוצר להפקיע קרקעות בלי להודיע את הסיבה. חוק של הכנסת כן דורש לומר את הסיבה. קרה שבמקומות כאלה בנו פנסהאוזים ועכשיו המצב הזה יחריף עוד יותר מכיון שלפי הצעתכם אפשר להפקיע גם את הרכוש. במלים אחרות: אם יבוא הצהיר הוא יהיה חייב לקבל את הדייר ולא תהיה לו הזכות לקבל את הדירה בעצמו.

ב. גרוס:
 הרשות היא תהיה הדייר.

מ. כהן:
 כלומר, הרשות היא הדייר. הדייר יצא היא תכניס דייר אחר ובעל הבית לא ייהנה מדמי מפתח. במלים אחרות: גרמחם לאדם הזה עוול מכופל, כלומר, אין לו רכוש ויש לו רכוש. אחת הפכה להיות דייר דורתי דורות ולעולם לא יוכל להוציא דייר. ירצה להרוס את הבית גם לא יוכל - זה לא בסדר, זו הצעה מרחיקת לכת ביותר.

ל. דיציאן:
 אחת אמרת בדברייך שהכוונה להפקיע את כל מכלול השטח. באותו הרגע שהרשות מוציאה צו הפקעה היא צריכה להיות מוכנה לשלם לציבור את כל דמי ההפקעה. מה הפתרון? - אם אחת מפקיע שלב שלב זה דבר אחר. אבל אם אחת מפקיע את כל השטח אתה צריך להיות מוכן עם סכומים עצומים.

י. יודין:

אני מודה שלא עסקתי בצד זה של הבעיה. אני רוצה לקבל הבהרה לגבי נקודה שמציקה לי. יש זכות בלתי מעוררת למדינה להפקיע אדמות לטובת הציבור, כלומר, כבישים, צרכי בטחון, רכבת וכיו"ב. אני אפילו מרחיק לכת ואומר נניח שנגיע פעם לכך שיהיו לנו האמצעים לבנות מחדש את שכונת החקוק והדיירים מחנגדים ואז טובת החושבים מחייבת להפקיע אדמות כדי לחת להם אפשרות של חנאי דיור טובים יותר. כל זה מחקבל על הדעת. יש חכניות פיתוח של שכונות העוני והמדינה מוסרת את הקרקעות לידי קבוצת קבלנים פרטיים והם בשלבי פיתוח מקימים שכונת יוקרה. בעניין הזה אנשים עושים הון. לכן כאשר עושים מו"מ עם האנשים שייראה בעינינו מבחינת האינטרס של שני הצדדים.

צ. תירוש:

העניין הוא עניין כבד והכנסת צריכה לחת לזה פתרון. יש גם צד שני של המטבע. אנחנו משקמים עכשיו את הרובע הספרדי. יש שם עכשיו 178 משפחות ולאחר השיקום צריכות להיות יותר מ-500 משפחות. ישנו קטע מסויים שהוא ריק מחושבים ושם אנחנו משתפים את חסידי ברצלוב שהם חורמים לשיקום הרובע. היו שטחים של אנשים פרטיים והחברה קנתה אותם. היו שם 16 חלקות קטנות כאשר על כל חלקה יש 20 בעלים או יורשים שלפעמים הם בארץ ולפעמים בחו"ל. הבעלים שנמצאים בארץ מבקשים להפקיע. ואז עמדה השאלה אם אנחנו יכולים להפקיע או לא בדרך הקצרה יותר? - אנחנו מציעים שחיינה חכניות שיקום שמאפשרות ע"י הרשות וכל גורם שיקבל קרקע יצטרך לבנות ולפתח לפי החכניות. עצם העניין ~~משקמים~~ רובע, כי אחרת הוא חרב. לכן שיקום רובע הוא צורך ציבורי.

נדמה לי שיש דבר ~~אנלי~~ קצת דומה והוא בנייה לעולים. שיכירו בבנייה לעולים כצורך ציבורי. עצם העובדה שהרשות אומרת שהקרקע נחוצה לה כדי לשקם רובע זה ישמש ראיה כצורך ציבורי.

ב. גרוס:

ישנה נקודה שאני רוצה להביא אותה לחשומת לב חברי הוועדה. החוק הזה הוא חוק די קשה. צריך להביא הודעה מוקדמת לממשלה - ולא חמיד יש זמן ולא חמיד אפשר ללכת לשטחים גדולים יותר. לפעמים יש קבוצה של 2-3 בחים שמטים ליפול והמשפחות גרות בחנאים מסוככים. אנחנו חוככים בדעתנו אם לא להציע חיקון שיאפשר סיפול מהיר יותר בלי הכרזה מוקדמת ובלי אישור של הממשלה.

היו"ר מ. ורטמן:

נפסיק ~~היא~~ את הדיון ובבוא העת נמשיך בו.

הישיבה ננעלה בשעה 10.00